

RIZIO

LEIDŽIA LTSR NACIONALINIO PARKO DIREKCIJA

Leidžiamas nuo 1984 m.

1985 m. gruodžio 25 d.

Naujoji miškotvarka

Praėjo 10 metų, kai nacionalinio parko miškai priskirti I grupei. Tai apsauginiai miškai, — juose šeimininkaujama pagal nacionalinio parko miškų tvarkymo projektą. Šis metais vėl atlikti mišku tvarkymo darbai. Miškotvarkos tikslas buvo atlikti eilinę miškų inventoriaciją, padaryti ūkinės veiklos analizę, suprojektuoti priemones kraštovaizdžio apsaugai pagerinti ir poilsisi gamtoje geriau organizuoti. Pagal paruošta parko direkcijos projektinę užduotį, miškotvarka suprojektavo parko miškų zonose keletą pakeitimų. Čia stigtas naujas genetinis 2563 ha rezervatas, kurio branduolių sudaro Ažvinčių girių gamtinė ir rezervatinė zona. Jis apima 37 kvartalus Kazitiškio meistrijoje ir 22 kvartalus Vaišniūnų girininkijoje. Išskirta antra gamtinė rezervatinė zona. Tai Ginučių ažuolynas. Išsiplėtė draustinių ribos. Naujai ornitologinio draustinių zonai priskirti Kaltanėnų girininkijos 56—57 kvartalai. Pirma kartą parke išskirta istoriniai draustinių. Juos sudaro piliakalniai ir pilkapiai. Išplėstos Bukos upelio ir Dringio—Asalnų ežerų įlankų hidrografinių draustinių ribos. Miškotvarkos projekto autorius F. Jončys pirmą kartą parke įtaksoavo Baluošo, Dringio, Žeimeno ir Asalnų ežerų salas, kurios priskirtos hidrologinių draustinių zonai. Pasikeitė kai kurios zonų pavadinimai. Rekreacinių pastatų zona dabar bus vadinama stovyklviečių zona.

Išsiplėtė agroparkinė zona „Vilties“, „Atžalyno“ ir Cerniachovskio kolūkių teritorijoje.

Kad pagerinus stovyklavimą gamtoje ir sumažinus nelgiāmą polissaitoju poveikį gamtam, išplėsta stovyklaviečių zona. Jai paskirta Vaišniūnų girininkijos visas 126 kvartalus, Palūšės girininkijos 26 kvartalo 1—5 sklypai, 33 ir 46 kvartalai, „Atžalyno“ kolūkio 23 kv. 7 sklypas ir Cerniachovskio kolūkio 6 kv. 59 ir 61 sklypai.

Vykdomi miškų tvarkymo darbus, pagrindinio naudojimo kirtimai bus atliekami tik ūkinės zonoje. Rekreacinių ir draustinių zonose kirtimai

bus atliekami pagal medynų būklę, tai yra landšaftiniai atkuriamieji kirtimai. Jie gali būti plynai ir neplynai. Ūkininkavimo režimas genetiniam rezervate numatyta remiantis „Medžių rūšių genetinio fondo išskyrimo ir išsaugojimo TSRS miškuose nuostatais“.

Ginučių ažuolyno gamtinis rezervatas iš Jungtas iš ūkinės veiklos.

Visose parko draustinių zonose ir mikrodraustiniuose (parke jie išskirti pirmą kartą) bus šeimininkaujama atsižvelgiant į respublikoje galiojančius draustinių nuostatus.

Pavyzdžiu, siekiant išsaugoti istorinius paminklus — pilkapius, piliakalnus, čia suprojektuoti landšaftiniai kirtimai saugomiems objektams tinkamai eksponuoti.

Taip pat, išsaugant labai retų rūšių paukščių gyvenamasi vietas ir lizdavietes, pirma kartą mūsų respublikoje išskirti ornitologinai mikrorezervatai. Juose ūkinė veikla uždrausta.

Diferencijuotas ūkinis režimas retų augalų augimvietėse. Jose visi kirtimai bus vykdomi tik nuo gruodžio 1 d. iki kovo 1 d.

Numatyta keletas biotechninių priemonių našiuose medynuose (daugiau kaip 50 proc. ištisai padengto ploto). Ten suprojektuotas medynų išretinimas.

Išaiškintos natūralių giridyklių žvėrimis vietas.

Nepatenkinamų spygliuočių kultūrų sklypų paliktai kaip pašarinės aikštėlės žvėrimis.

Ištisai sunaikintų kultūrų sklypuose suprojektuotos pašarinės aikštėlės iš krūminiu ir ornitochorinių augalų.

Varniškių kaimo ir bitininkystės muziejaus apylinkėse bus pasodinta medingų medžių — krūmų plantacijos.

Naujas nacionalinio parko miškų tvarkymo projektas bus paruoštas 1987—1998 metų laikotarpiui.

J. CEPONIENE

MŪSŲ PIRMŪNAI

SĄŽININGUMAS IR PAREIGA

Dar tik dveji metai mūsų organizacijoje dirba medžio drožėju Vincas Palikša. Tačiau spėjome jį pažinti kaip darbštų ir principingą darbuotoją. Dveji metai jo nuotrauka puikuojasi garbės lentoje „Mūsų pirmūnai“. Tokios ir dar didesnės pagarbos V. Palikša nusipełnė vienuose kolektyvuose, kuriuose jis dirbo, pradedant pokario metais. Darbo knygutėje nebėtlojo įrašai — pareikštos padėkos už gerą darbą. O lengvesnio darbo V. Palikša niekada neleškojo. Stengėsi būti ten, kur jo labiausiai reikėjo, kur geriausiai galėjo pritaikyti savo įgūdžius ir žinias.

Stai išvadavus Pietų Sachalino iš japoniškųjų okupantų, V. Palikša 1948 metais pasiunčiamas ten dirbti į geležinkelio depā. Jame V. Palikša ne kartą tapo socialistinio lenktyniavimo nugalėtoju, apdovanotas garbiniais ženklais „Stalininio šaukimo pirmūnas“, „Pavyzdinas vagonininkas“. Cia, Pietų Sachaline, 1952 metais jis priimamas į Komunistų partijos eiles.

1954 metais, grižęs į gimtąjį Ignalinos kraštą, jis pradeda dirbti mašinų - traktorių stotyje. Baigia traktorininkų kursus ir po kurio laiko paskiriamas traktorių brigados brigadininku. Išrenkamas delegatu į LKP IX suvažiavimą.

Vėliau pereina dirbti suvirintoju į Ignalinos KMK. Cia už gerą darbą apdovanotas „Garbės ženklo“ ordinu, „Už šaunų darbą“ ir „Darbo veterano“ medaliais, ženklu „1973 metų socialistinio lenktyniavimo nugalėtojas“. Dirbdamas KMK, V. Palikša du kartus išrenkamas Ignalinos miesto Liaudies deputatų tarybos Komjaunimo rinkiminės apygardos deputatu.

1983 metais, sulaukęs pensinėjiniu amžiaus, V. Palikša perėjo dirbti medžio drožėju į nacionalinį parką.

Tokia trumpa šio žmogaus sąžiningingo darbo ir jo aukšto įvertinimo apžvalga. Tačiau jei šis žodžiai ir pabaigtume V. Palikšos darbininko biografiją, ji būtų nepilna. Nuo aštuančių metų amžiaus prasidėjo vargingi piemenavimo, o vėliau ir bernavimo metai pas buožes. V. Palikša prisimena: „Tėvas Grikepelės kaimė turėjo 4 ha smėlėtos žemės, o be manęs šeimoje augo dar keturi broliai ir trys seserys. Tais laikais niekas

net padėkos žodžio už atliktą darbą netardavo, o tik paniekiamai atiduodavo menką uždarbių“.

Tačiau vaikystėje ir jaunystėje patirtas vargas užgrūdino, padėjo daug ką gyvenime suprasti. Visas jo, komunisto nuo 1952 metų, gyvenimas — tai tartum jo padėka Tarybų valdžiai už sudarytas sąlygas, kuriose žmogus vertinamas ne pagal jo turtą ar kilmę, o pagal nuveiktus darbus.

A. GIRULIS

NUOTRAUKOJE: Lietuvos TSR nacionalinio parko medžio drožėjas Vincas Palikša.

Senuosius metus palydint

Fotoetiudas

Visos šventės — žmonių sukurtos. Naujameinė šventė tarytum pati gamta dovaningojo. Jos negalima nei paskubinti, nei atidėlioti. Jos neįmanoma sumenkinti. O gal tai ne šventė, o riba, prie kurios žmogus stabtelė ir save pamato kitokį, kaip niekada per metus?

Laikas teka taip, kaip upės. Tik upės teka pro mus, už mūsų. Laikas teka per mus. Lėtai sukas žemė, nuneša valandas, metus, gyvenimą. Užmiršime, kas padėta ant stalo. Siąnakt Naujieji metai eina per visus žemynus ir paliečia kiekvieną žmogų. Būkime su švariom mintimi. Išėjus į Naujametinę naktį ir tyliai paklausius, galima išgirsti, kaip krenta į nebūti sekundės. Tai Laikas teka per mus. Pabūkime su savimi, lyg artėdami prie protėvių aukuro. Gal tapsime geresni?

Vėl nėra metų. Jaunas dar labiau pajautėjo, senas dar labiau paseno. Kiek tiketasi padaryti, bet dienos lėkė kaip minutės. Kiek daug liko nepadaryta. Būkime su švariom mintimi: šiaankšt Naujieji metai eina per visus žemynus. Iš praeties gržta patys geriausi veidai, patys gražiausiai žodžiai. Per metų tolumas visi jie gržta, gyvena bent valandėlę ir kaip sunku juos tokius jausti — buvusius...

Ateinantieji metai — lyg nežinomas kraštovaizdis plati prieš mūsų akis. Atmintie, prisi-mink, kas dar bus. Reiks vėl pereiti šią naują žemę nuo krašto ligi krašto, ir kiekvieną dieną kelionėn ruošimės lyg pirmą kartą.

B. SABLEVICIUS

gojimais — dirbk kiek gali.
* Gyvenimas — tai efektyviausias būdas gyvenamajai aplinkai terstī.

* Miškas geriau, nei visos knygos atspindi žmonių poelgius.

* Bijo ne netiesėtū darbū, o jų demaskavimo: nuogi faktai atrodo nepadoriai.

* Daug žinosi — greit pamokys...

* Gamtoje nebeliko tušumas, ją užplildė sudaužytu butelių.

* Briedžių ragais puošiasi patys medžiojotai.

* Mes negalime laukti malonių iš gamtos po to, ką mes jai padarēme.

* Pasakyk, kas tave trauki, pasakysiu, kas tavęs laukia.

B. SABLEVICIAUS nuot.

Zemos miškas dunkso paslaptingoje tyloje šaltas ir didingas. Si tyla ir baltas sniegas su teikia miškui žavesi. Nuklotos puriomis sniego girlandomis, žaliuoja eglės, lyg sustingė stovi baltaliemeniai beržai, pušys. Ižengė giliai į mišką, pajusime, kad jis gyvas ir žiemą. Mažai terė vietu, kur sniegas nebūtu išmargintas smulkesniu ar stambesniu žvérių pėdų rašto. Jis skaityti moka ne kiekvienas...

Dėmesį patraukia smulkus pėlių taku ruoželis. Jis prasideda

Dažnai pamatysime kiaunės

kial išspaudžia baltoje sniego paklodėje. Prieškyje sudėtos dvi didesnės, o užpakalyje — dvi mažesnės kojų žymės. Kai voverė šuoliais bėga, kojas stato į vieną glaudžią krūvelę, kuri turėti trapezijos formą. Voveraitės pėdomis atsekanke iki medžio kamieno. Sniegas apibertas kankorėžių žvyneliais, tai šen, tai ten išbarstyto kankorėžių nuogružas. Voverė žiemą nemiega, tik per stiprius šalčius išlenda į savo drevę.

Kai retenybė galima užtikti apvalias ir stambias lūštes pėdas. Si didele ilgakoje miško katė — retas mūsų miškų svečias. Ji dabar saugoma, medžioklė uždrausta.

Briedžiai — nacionalinio paroko mišku papuošalas. Sunku ſiam stambiam žvériui prastimantinti žiemą. Kai kam nusiypso laimė rasti jo ragus. Su savo karūna briedis atsiviekiniai žiemos pradžioje. Zymiai mažesnės, tačiau panasios šerno pėdos. Taldrėgti ir šlaply miškų knyslys. Pasekime šioms pėdomis ir rasime išknaisiotus miško plotelius, o po ažuolais iškiliota žemė: šernai rinko giles.

Sniege labai ryškios grakščių, stūrniačių pėdos. Eidami jomis rasime apgraužtų karklų, drebulačių arba kojomis atkastų uoglenoju. Kojomis išskasa ir guoli — iki pernykščios žolės. Zemos pabaigoje styrnos dažnai nusilpsta ir per gilią sniegą nepajėgia pabėgti nuo vilkų.

Pėdose „užrašytas“ žemos miško gyvenimas. Pastudijuojime jas — ir apsnigtas miškas atgis.

V. KARDELIS

Virškinama 2–3 dienas. Po to lapas išsiligina, plaukeliai išsiesta. Tuo metu jie lašelių nešiskiria, ir sausos vabzdžio liekanos nubyra. Tada švaraus lapo plaukeliai išsunkia po skalďų lipnų lašeli. Augalas vėl budi...

Saulašarė präysta birželio gale baltais smulkiais žiedeliais. Jos šaknys visai silpnos, o raištų durpė ir vanduo mažai turi maistinių medžiagų, ypač azoto. Todėl augalas jų gauna, mīsdamas vabzdžiais.

B. SABLEVICIUS

Numerį spaudai ruoše B. SABLEVICIUS.

Rinko ir spaudė Utenos sp. Ignalinos filialas. Užsak. Nr. 19. tir. 50.

Pergalės Didžiajame Tėvynės

kare 40-mečiu

Nepamirštami vardai

Jaukia tyla dabar dvelkia nacionalinio parko miškai. Eini apvalainom kalvom, plokščiaisiai duburėliai banguojančiu pušynu ir godžiai geri jo galvinantį kvapą. Jauti, kaip ramiai ir galtingai alsuoja miško augalija. Apima tokia neišpasakytos palaimos būsena, kad regis, jei galėtum, virustum raibu sakalu, skristumei, grožetumeis šios neišsenkančios ramybės jūra. Bet štai žvilgsnis sustoja ties žemėm jau beveik užslinkusia duobe. Salia jos kita, o tolėliau — dar keletas. Tai apkasai, žeminių duobės. Kaip lėtai gyjančių žalždu randa liko jos mūsų miškuose. Mes dažnai net nežinome, kaip ir kada jos atsirado, nes visa tai jau gaubla vesi tyla. Atrodo, lyg ji čia nepertraukta skamba jau daugelį amžių. Bet dar gyvi lludininkai, archyvuose dar stropiai saugomi pagelę popieriaus lapai, dar likę randai ne tik mūsų žemėje, bet ir mūsų tévu, senelių širdyse. Jie byloja, kad ši palaiminga tyla buvo pertraukta, kad šlose girioste aidiėjo sprogimų griausmas, blykčiojo šūviai, liejos žmonių kraujas. Apie tuo tragikus įvykius savo kūryboje dainuoja Vašnūnų kaimo poetas Jonas Milašius:

Menu aš metus, mano Ignalina,
Kai gyné tave tavo sūnūs,
Mes žinom, kas išlisi Varnio
bangose,
Kaip siepla Zinevičiaus liūnas...

Sis kaimo poetas dar mena raudoną vėliava, plevėsavusią pirmąsias keturias okupacijos dienas vir Kazlio Žileno namų Vašnūnuose. Népalaužiamos valios komjaunuolių sunkiausiomis tévynei valandomis liko ištikimasis savo idealams. K. Žilėnai ir jo seserį 1941 metų birželio 26 dieną nukankino baltaraščiai. Smurtininkai manė, kad niekas nesuseks jų išpiktadarytės, bet liūnas nelisaugojo pastapties. Tokiu slūprių vėlė Vašnūnų apylinkėse rasime ir daugiau. 1945 metais Oazos kaimo būržuazinių nacionalistų sumušė ir nužudė paruošę įgaliojinių T. Strelcovą ir jo draugą D. Razmazovą.

Stūpius karo meto įvykius mena ir Ginučių apylinkės. 1941 metų vasarą čia slautėjo K. Galžučio, vėliau tapusio Svenčionėlių burmistru, baltaraščiai. Apie 20 jo pavaldinių geugužės 26 dieną čia sušaudė 5 tarybinius karius. Baltaraščiai žudė ir visai kankino jėms itartinus vėlos gyventojus: kalinėdavo, buvusiose bulvių du-

bėse ar užkaldavo senose valstybės, gąsdindami, šaudydavo virš galvų.

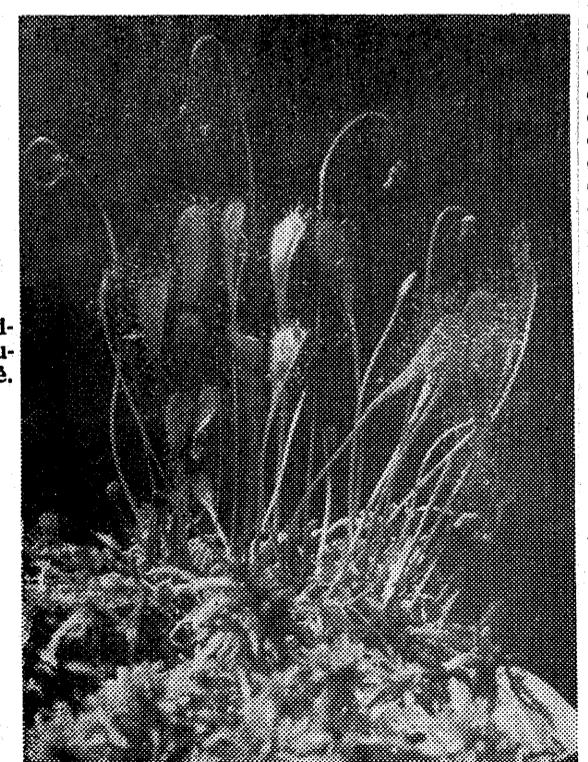
Mūsų miškai mena ne tik komjaunuolių ir tarybų valdžiai prijaučiančiu žmonių persekiojimai, bet ir jų kovą prieš vokiškuosius okupantus. Štai pirmosioms karo dienomis Kaltanėnų apylinkėse kovojo tarybinio lektuvu igula, gabenusi šaudmenis besipriešinantiems kariams. Fašistų pašautas lektuvas nukrito Kretnuono pelkėse. Sturmanas V. Pavlovas buvo mirtinai sužeistas, kitus sužeistusios lakūnus slaugė vėlos valstiečiai. O netoliiese, prie Pakretuonės geležinkelio stotelės, J. Razo (J. Noreikos) partizanų grupė nuvertė tuo bėgiu didelį fašistų ešeloną. Fašistai persekiojo drąsuolius iki Mielagėnų apylinkių ir Užupio kalme, vienoje pirkioje, juos apsupo. J. Razo vyrai atakakliai gynėsi. Iki vakaro vyko atakakliai kova. Namų uždegus, partizanai kovėsi darže. J. Raza žuvo, pridengdamas draugų pasitraukimą.

Keletą kilometrų paėjė nuo Pakretuonės į šiaurės vakarus, pasiekėme Palūšę. Cia 1885 metais gimbė ir ilga laiką gyveno aktuvius kovotojas už tarybų valdžią, o vėliau ir prieš vokiškuosius okupantus J. Dieninis. Gimės gausioje vargningų vals tiečių šeimoje, jis nuėjo ilgą ir garbingą Spalio revoliucijos kareivio kelią. Dalyvavo triuškinant Kornilovo armiją, Kolčiaką, Semionovo, Kajmykovo bei kitų baltų pulkininkų ir atamanų gaujas. Kovojo su baltackiais. Neliko jis nuošalyje ir vykstant kovai su fašistiniais grobikais. Karo metais J. Dieninis padėjo tarybiškiams partizanams, vedė juos iš Palūšės į Sakarvos kaimą ir pān.

Palūšės kapinėse palaidotas partizanas E. Baleišis - Taujelis. Jis žuvo 1944 metų vasario 1 dieną Pabradės apylinkėse. Maiaronių kaimė. Slame kaimė jo vadovaujamą būrį, grįžtantį iš kovinės užduoties, apsupo lenkų nacionalistų karinės organizacijos „Armija Krajova“ dalinys. Dauguma partizanų žuvo atkaklioje kovoje su žymiai gausesniu priešu. Vienas partizanų, patekęs į nelaisvę, buvo žauriai nukankintas.

Mūsų visų pareiga žinoti ir atminti vėlas, susijusias su kovomis prieš fašistinius okupantus bei svarbiausiuosius šių kovų valdzus ir jų herojus.

A. GORODECKIS

B. Sablevičius nuotraukoje: saulašarė.

Retai matomi SAULES AŠARA

Sis augalas neįprastas tuo, kad gaudo vabzdžius ir jais maitinasi. Jis auga kliminėse pelkėse ir užmirksiu ežeru pakrantėse. Tai saulašarė. Žmonės sehiai pastebėjo tokią keistą žolę ir davė jai tokius pat vardus: pempės žolė, rasakrata, rasažolė, raskila, saulės ašarėlė, vočiažolė. Saulašarės lapai žalsvi, apaugę rausvais trumpais plaukeliais, todėl augalėlis atrodo raudonas. Kiekvieno plaukelio gale atsiveria liaukutė, kuri išskirią lipnų skystį. Jis susikaupia plaukelio gale ir kybo kaip la-

šas. Lašeli būna daug ir šviečiant saulei jie spindi lyg tūriaučia rasa. Žinoma, nuo to ir kilejanti gražus lietuviškas pavadinimas — saulės ašara, saulašarė. Smulkūs vabzdeliai susigundo spindesi ir prilimpa. To užtenka, kad lapą sudirgintų: jis išdumba, lenkdamas plaukelius žemyn, ir vabzdys apgaubiamas. Lašeliuose yra medžiagos, virškinančios organines vabzdžių dažas. Suskystėsi baltyminė mase lapas išsiurbia į save. Iš mūsėlių lieka sparnai, kojos ir kietas chitininis kūno apdangalus.